

2. Gallowy Ch. (1998), *Psychologia uczenia się i nauczania*, PWN Warszawa.

3. Jezierski R. (1992), *Strategia działania nauczyciela w w autonomii szkoły*, *Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne*, 3.

4. Jezierski R. (1993), *Stymulowanie autoedukacyjnej aktywności uczniów gwarancją skuteczności procesu wychowania fizycznego*, *Zeszyty Naukowe AWF Wrocław*, 55.

5. Korzeniowski K., Zieliński R., Daniecki W. (1983), *Podmiotowość jednostki w koncepcjach psychologicznych i organizacyjnych*, Ossolineum, Wrocław – Kraków – Warszawa.

6. Łobocki M. (1975), *Współdziałanie uczniów w procesie dydaktyczno-wychowawczym*, WSiP, Warszawa.

7. *Proces kształtowania - podejście systemowe. Przewodnik dla nauczycieli*, WSiP, Warszawa 1986.

8. Rokita A. (1997), *Zainteresowania formami aktywności ruchowej a postawa wobec kultury fizycznej uczniów szkół ponadpodstawowych*, AWF Wrocław (praca doktorska).

9. Rzepa T. (1995), *Autoteliczne wartości ćwiczeń, zabaw i gier z piłką w wychowaniu fizycznym ucznia*, *Zespołowe gry sportowe w wychowaniu fizycznym i sporcie*, AWF Wrocław.

10. Sawicka K. (1998), *Socjoterapia*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej.

11. Suchodolski B. (1959), *Wychowanie do przyszłości*, PWN, Warszawa.

RIENTACJA HUMANISTYCZNA WE WSPÓŁCZESNYCH TENDENCJACH KSZTAŁCENIA AKSJONAUCZYCIELI WYCHOWANIA FIZYCZNEGO

TADEUSZ RZEPA

Akademia Wychowania Fizycznego Wrocław, Polska

Obecnie tempo rozwoju naukowo-technicznego i społecznego jest olbrzymie, co wywołuje również szybkie i konieczne zmiany w przygotowaniu nowych pokoleń do wypełniania przez nich ról na miarę czasów, w których żyją.

Dotyczy to przede wszystkim procesu dydaktyczno-wychowawczego realizowanego również w placówkach oświatowo-wychowawczych.

W chwili obecnej teoretyczne podstawy systemów kształcenia nauczycieli prowadzą się do zhumanizowania i upodmiotowienia pedagogiki, pracy szkoły i nauczyciela. Alternatywna pedagogika humanistyczna (Wołoszyn 1993) dostrzega nieprawidłowości ujawniające się w funkcjonowaniu jednostki społeczeństwa przy jednoczesnym wskazywaniu nowych wartości związanych z podmiotowością człowieka, jego godnością, autentycznością, prawem do „jakości”, prawdy i indywidualnego rozwoju. Uznanie tych wartości i praw powinno stać się kierunkiem poszukiwań nowych treści i środków przekazu kształcącej akcjonauczycieli, by nie funkcjonowali jako „instruktorzy” (Pawłucki 1996), lecz stali się mistrzami, uzyskali biegłość w pedagogicznym myśleniu i edukacyjnym działaniu. Zatem, programy dydaktyczne realizowane na różnych przedmiotach edukacji akademickiej, na poziomie nauczycielskim, powinny bezwzględnie eksponować w praktycznym kształceniu wszystko to, co związane jest z nowoczesnym nurtem wychowania fizycznego uwzględniającym „kształtowanie osobowości zdolnej i gotowej do samodzielnej dbałości o ciało” (Grabowski 1997, str. 86).

Na obszarze działalności wychowawczej omawiana dziedzina musi obejmować kategorie odnoszące się do sfer życia psychicznego (Osiński 1996). Wynika stąd, że dobór treści programowych do kształcenia przyszłych nauczycieli warunkowany jest również jego funkcjami społeczno-wychowawczymi (Hodan B., Żukowska Z. 1996), a miarą wartości nauczyciela mogą być takie przymioty jak uczciwość, samodzielność, poczucie odpowiedzialności, pracowitość, współdziałanie i współpraca z innymi. Dlatego tak ważna jest w tym etapie edukacyjnym podmiotowość przyszłych nauczycieli.

Uwzględniając powyższe uwarunkowania, w Katedrze Zespołowych Gier Sportowych w Akademii Wychowania Fizycznego opracowano autorski program kształcenia przyszłych nauczycieli obejmujący nie tylko określoną wiedzę i umiejętności, ale jednocześnie umożliwiono studentom wzbogacenie własnych właściwości osobowościowych istotnych w orientacji zawodowej, takich jak asertywność, empatia, poczucie własnej wartości, umiejętności asertywne, łagodzenie i zapobieganie sytuacjom stresowym.

W zakresie dydaktyki treści programowe realizowane są w wymiarze 52 godzin, z czego 39 to godziny przeznaczone na zajęcia praktyczne, a 13 godzin przeznaczony jest na wykłady obejmujące następującą tematykę:

- charakterystyka form aktywności ruchowej z piłką;
- aktywność ruchowa z piłką jako środek realizacji celów edukacyjnych w kulturze fizycznej.

- cele edukacyjne aktywności ruchowej z piłką w nauczaniu początkowym (kl. I – III).
- cele edukacyjne aktywności ruchowej z piłką w kształceniu blokowym (kl. IV – VI).
- cele edukacyjne aktywności ruchowej z piłką w gimnazjum.
- wiedza i umiejętności nauczyciela w z zakresu ćwiczeń, zabaw i gier z piłką.

Celem kształcenia w przedmiocie *Metodyka Zespołowych Gier* jest:

1. *Cel poznawczy* – przedstawienie studentom form ćwiczebnych i form współzawodnictwa z zastosowaniem piłki jako atrakcyjnego środka realizacji celów i zadań szkolnego i pozaszkolnego wychowania fizycznego.

Wykorzystanie ćwiczeń, zabaw i gier z piłkami do kształtowania wybranych właściwości osobowościowych takich jak empatia, asertywność, poczucie własnej wartości, umiejętności decyzyjne oraz w łagodzeniu i zapobieganiu sytuacjom stresowym (Rzepa 1995).

2. *Cel praktyczny* – przygotowanie metodyczne studentów do twórczego wykorzystania ćwiczeń, zabaw i gier z piłką do realizacji celów szkolnego wychowania fizycznego dzieci i młodzieży różnicującej się pod względem:

- rozwoju fizycznego,
- zdolności motorycznych,
- wybranych właściwości osobowościowych.

Treści kształcenia.

1. Ćwiczenia, zabawy i gry z piłką jako środek w wychowaniu fizycznym ucznia.

Funkcje ćwiczeń, zabaw i gier z piłką:

- a) użyteczna wartość ćwiczeń z piłką,
- b) wykorzystanie współzawodnictwa i przepisów gier zespołowych do celów wychowawczych,
- c) wykorzystanie ćwiczeń z piłką do doskonalenia zdolności motorycznych ucznia,
- d) ćwiczenia, zabawy i gry z piłką jako środek w kształtowaniu wybranych właściwości osobowościowych ucznia,
- e) ćwiczenia, zabawy i gry z piłką jako czynnik regulujący stany emocjonalne.

2. Praktyczne nabywanie umiejętności nauczycielskich jako minimum biegłości w metodyce gier.

a) Obszar metodyczny:

- budowa jednostki lekcyjnej (funkcje i części lekcji),
- stawianie celu lekcji, konstruowanie tematu lekcji,
- wykorzystanie zasad metodycznych w ćwiczeniach, zabawach i grach z piłką,
- metody nauczania czynności ruchowych.

b) Uczenie podmiotowości w relacji nauczyciel - uczeń i uczeń - nauczyciel:

- wykorzystanie ćwiczeń, zabaw i gier z piłkami w kształtowaniu wybranych cech osobowościowych,
- zasady współpracy i współdziałania nauczyciel - uczeń przed ćwiczeniami (uświadomienie celu i zadań ćwiczenia, wybór sposobu pokazu, miejsca pokazu, planowanie rozmieszczenia ćwiczących w sali i na boisku), w czasie ćwiczeń (poruszanie się nauczyciela w celu przekazywania informacji uczniom np.: korekty przy wykonywaniu zadań, pochwały, kontrola bieżąca, zachowania bezpieczeństwa ćwiczących), po ćwiczeniach (motywowanie uczniów przez udzielanie pochwał, określanie wartości dla ćwiczącego – silniejszy, sprawniejszy, mądrzejszy, przekazywanie informacji o swojej oceniającej osiągnięcie celu przez ucznia i grupę).

c) Obszar organizacyjny:

- przygotowanie i praktyczna realizacja części lub całości jednostki lekcyjnej,
- hospitacja zajęć w zakresie kultury fizycznej.

Formy pracy ze studentami: audytoryjna, seminaryjna i praktyczna.

Formy kontroli i oceny procesu dydaktycznego:

- kontrola bieżąca nieklasyfikacyjna,
- kontrola bieżąca klasyfikacyjna,
- kolokwium semestralne,
- egzamin - forma uzależniona od postępów w nauce uzyskiwanych przez

uczniów w czasie procesu dydaktycznego (prace seminaryjne, egzamin pisemny, egzamin ustny).

W załączniku przedstawiono wybrane wersje zapisu instrukcji do ćwiczeń i gier.

Program zawiera wybrane kryteria oceny przygotowania i praktycznej realizacji konspektu lekcji.

A. Obszar metodyczny.

1. Konstrukcja tematu lekcji i określenie jej celów.
2. Konstrukcja struktury lekcji i zgodność jej poszczególnych części z tematem.
3. Zgodność doboru środków w części wstępnej i końcowej do części głównej.
4. Sposoby przekazywania informacji i demonstracji - pokazu ćwiczeń.
5. Atrakcyjność doboru środków – wywoływanie emocji i motywacji do udziału w kulturze fizycznej.

B. Obszar organizacyjny.

1. Organizacja zbiorów, podział na grupy, zespoły (kierowanie grupą).
2. Dobór systemu do rozgrywek uwzględniając jego wychowawczy aspekt.
3. Wybór sposobu ustawienia (rozmieszczenia) grupy i ustalenie miejsca do przekazywania informacji i pokazu ćwiczenia przez nauczyciela lub osobę przez niego wyznaczoną.
4. Indywidualizacja zajęć uwzględniając podmiotowość ucznia – kontrola nieklasyfikacyjna nabywanych umiejętności, określenie przyczyn popełnianych błędów przez uczniów, sposoby ich korekty.
5. Zakończenie zajęć – omówienie poziomu realizacji celów lekcji i osiągnięć uczniów, ocena klasyfikacyjna ucznia, wychowawcza grupa, uporządkowanie obiektu po lekcji.

PIŚMIENNICTWO

1. Grabowski H. (1997), *Teoria fizycznej edukacji*, WSiP Warszawa.
2. Hodan B., Żukowska Z. (1996), *Nauczyciel wychowania fizycznego i jego społeczno-wychowawcze funkcje*, AWF Warszawa.
3. Osiniński W. (1996), *Zarys teorii wychowania fizycznego*, AWF Poznań.
4. Rzepa T. (1995), *Autoteliczne wartości ćwiczeń, zabaw i gier z piłką*, Wydawnictwo AWF Wrocław.
5. Wołoszyn S. (1998), *Pedagogiczne wędrówki przez wieki i zagadnienia*, Wydawnictwo A. Marszałek Toruń. Aneks

PRZYKŁADOWA TEMATYKA I TREŚĆ ZAJĘĆ Z PRZEDMIOTU METODYKA ZESPOŁOWYCH GIER

ĆWICZENIE I

Przedmiot: Metodyka zespołowych gier (ewolucje programowe w katedrze).

Cel przedmiotu (definicja „metodyki” w wychowaniu fizycznym, postać „dobrego” nauczyciela wychowania fizycznego):

- cel ogólny,
- cel poznawczy.

Wiedomości o ćwiczeniach, zabawach i grach z piłką w przygotowaniu metodycznym studentów do twórczego realizowania szkolnego wychowania fizycznego dzieci i młodzieży.

Wartości autoteliczne ćwiczeń, zabaw i gier z piłką (hedonizm, poczucie własnej wartości, umiejętności decyzyjne, umiejętności empatyczne, umiejętności asertywne, biologiczna wartość ćwiczeń, zabaw i gier z piłką jako środek redukujący lub wywołujący reakcje stresowe).

Wartości utylitarne.

ĆWICZENIE II

Zapoznanie: Formy dydaktyczne wykorzystywane w ćwiczeniach, zabawach i grach z piłkami.

Cel ogólny: Budowa lekcji, stawianie celu lekcji, konstruowanie tematu lekcji.

Cel operacyjny: Organizacja najprostszych form aktywności ruchowej bez piłki i z piłką.

Metodyczne umiejętności nauczycielskie: Dobór gier, zabaw i ćwiczeń z piłką do założonego celu.

Charakterystyka organizacyjna zabawy i jej wartość ruchowa i intelektualna.

Ćwiczenie: Zorganizuj najprostszą formę aktywności ruchowej:

- a) najprostszą „berek” i jego odmiany z piłką,
- b) małe grupy 5-6 osób – aktywizacja ćwiczących,
- c) nadzór osoby prowadzącej zajęcia nad grupą ćwiczących i sposoby przekazywania informacji „małym grupom” i wszystkim ćwiczącym,
- d) wartość hedonistyczna jako antidotum na stres, elementy empatii w proponowanych formach ruchowych.

Ćwiczenie do realizacji:

- 1) zorganizuj dowolne formy ruchowe, w tym zabawy, z interpretacją ich wartości (występujesz w roli prowadzącego).

ĆWICZENIE IV

Zapoznanie: Forma zabawowa i ścisła w zabawach i ćwiczeniach z piłkami.

Cel ogólny: Forma zabawowa i ścisła jako element wzmacniający poczucie własnej wartości uczniów oraz kształtująca sprawność ukierunkowaną.

Cel operacyjny: Naprzemienne stosowanie formy zabawowej i ścisłej jako element uatrakcyjnający lekcje w-f.

Metodyczne umiejętności nauczycielskie: Umiejętność określania poczucia własnej wartości ucznia podczas lekcji w-f podczas ćwiczeń, zabaw i gier z piłkami.

Dodatkowo motywowanie ucznia do wykonywania ćwiczeń.

Zadanie do realizacji.

- a) określenie poczucia własnej wartości ucznia na podstawie ćwiczeń, zabaw i gier z piłkami,
- b) przygotować 2 ćwiczenia i 2 zabawy z piłkami wzmacniające poczucie własnej wartości ucznia oraz kształtujące sprawność ukierunkowaną dowolnej gry,
- c) przybrać dokonania samooceny własnych umiejętności ruchowych i nauczycielskich na podstawie przyjętych przez siebie kryteriów.

ĆWICZENIE VI

Zagadnienie: Formy fragmentów gry, gry szkolne.

Cel ogólny: Formy gier jako czynnik ułatwiający podejmowanie trafnych decyzji.

Cel operacyjny: Wykorzystanie formy gier w różnych częściach lekcji zgodnie z jej funkcją.

Metodyczne umiejętności nauczycielskie: Umiejętność stawiania ucznia w sytuacji zadaniowej podczas formy gier jako czynnik ułatwiający podejmowanie trafnych decyzji.

Zadanie do realizacji.

- a) Przygotuj jedną grę uproszczoną i jeden fragment gry w jednej formie aktywności ruchowej.

/Doskonalenie umiejętności organizowania i prowadzenia gry – elementy sędziowania/.

ĆWICZENIE VII

Zagadnienie: Formy fragmentów gry i formy gier – doskonalenie sposobu poruszania

z piłką, doskonalenie chwytów i podań, rzutów i strzałów do bramki.

Cel ogólny: Asertywne wartości zespołowych gier.

Cel operacyjny: Wykorzystanie formy fragmentów gier do opanowania sposobu zdobywania punktów w grach zespołowych.

Методичне вмiєтностi наuczycielskie: Умiєтност добору форм фрагментiв гри i форм gier в залежностi од реалiзованого задання гiловного лекцiї.

Задание до реалiзацiї.

б) Приготуй одну гру школьну i упрощену oraz jeden фрагмент гри в одній формi активностi рухової.

Досконалення умiєтностi органiзованя i провадження гри – елементи сiдзiюваня/.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСIЙНОЇ ДIЯЛЬНОСТI ФАХIВЦЯ ФIЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ЯК ФАКТОР ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМIСТУ ПIДГОТОВКИ СТУДЕНТИВ IНСТИТУТУ ФIЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ГАЛИНА ШУТКА

Львiвський державний iнститут фiзичноЇ культури

В сучаснiй системi вищої освiти iснує два пiдходи до органiзацiї професiйноЇ пiдготовки студентiв: традицiйне та контекстне навчання. Традицiйне навчання надає перевагу теоретичнiй пiдготовцi, а контекстне – пiдпорядкiнню системою навчальних завдань, якi вiдображають структуру професiйноЇ дiяльностi фахiвця (А. А. Вербицький).

На вiдмiну вiд традицiйного пiдходу навчальнi плани при контекстному навчаннi вiдображають перелiк та послiдовнiсть моделюваня професiйних навикiв та вмiнь. Контекстний пiдхiд в деякiй мiрi реалiзований у вимогах щодо складань квалiфiкацiйних характеристик фахiвця згiдно Державного стандарту освiти.

У цьому нормативному документi найбiльша увага придiляється контекстному навчальному процесi iснуючих та прогностичних соцiально-професiйних та професiйних завдань.

Вище згадане свiдчить про актуальнiсть вивчення та моделюваня професiйноЇ дiяльностi фахiвця з фiзичного виховання та спорту.

Контекст - вiд лат. contextus - тiсний зв'язок, з'єднання; закинчений в змiстовному

Модель - змiст писемової або усної мови.